

А. І. Шкрум*

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Процеси європейської інтеграції та насамперед імплементації правових норм захисту прав людини ставлять перед нашою державою першочергові завдання по удосконаленню правової бази, проведенню судової та адміністративної реформ та підвищенню правової культури як професійних юристів, так і усього населення. Після прийняття у 1997 році Верховною Радою України Закону України “Про ратифікацію Конвенції про захист прав і основних свобод людини 1950 р., Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції”, кожен громадянин України, іноземець та особа без громадянства отримали реальну можливість звертатися за захистом своїх прав і свобод до Європейського Суду з прав людини після вичерпання усіх національних засобів правового захисту. На сьогодні рішення Європейського Суду з прав людини становлять важливу правову практику, яка може і повинна використовуватися для заповнення прогалин національного законодавства, так само як і удосконалення національних засобів захисту прав людини та наближення норм національного права щодо прав людини до європейських стандартів справедливості, розроблених багатьма сторіччями. Ефективне виконання рішень Європейського суду з прав людини є показником високої правової культури держави. На жаль, на сьогодні існує проблема виконання рішень Європейського суду з прав людини, а тому *звернення до проблем правового регулювання виконання рішень Європейського суду з прав людини, а також правозастосування в зазначеній сфері суспільного життя є актуальним.*

Процес прийняття Закону України “Про виконання рішень та застосування практики Європейського Суду з прав людини” відзначався багатьма труднощами, які заважали повноцінному виконанню рішень Європейського Суду з прав людини, так само, як і інших законів України, які були змінені відповідно до Закону. Про існування подібної проблеми не одноразово згадувалося Урядовим уповноваженим у справах Європейського суду з прав людини. Доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини Н. Карпачової щодо стану дотримання та захисту прав і свобод людини в Україні також сформулювала коло проблем та визначила можливі шляхи їх вирішення.

Окремі проблеми діяльності Європейського суду з прав людини були предметом науково-практичних публікацій (С. Я. Фурси, Є. І. Фурси¹, О. М. Клименко²), а також наукових досліджень (О. М. Клименко³, Л. М. Липачової⁴).

Однак на сьогодні існує низка системних проблем як у законодавстві, так і в правозастосовчій практиці в сфері виконання рішень Європейського суду з прав людини. А тому *метою пропонованої статті* є висвітлення складного процесу прийняття Закону України “Про виконання рішень та застосування практики Європейського Суду з прав людини”, характеристика стану законодавчого регулювання виконання рішень Європейського Суду з прав людини, вивчення проблем застосування вітчизняних та міжнародних нормативно-правових актів в сфері виконання рішень Європейського Суду з прав людини, формулювання пропозицій щодо удосконалення законодавчого регулювання виконання рішень Європейського Суду з прав людини.

Важливим етапом у розгляді справи Європейським судом з прав людини є безпосереднє виконання рішення Суду країною-відповідачем. Відповідно до загального принципу, сформульованого Судом у своєму рішенні у справі “Маркс проти Бельгії”⁵ у

© А. І. Шкрум

* юрист юридичної фірми “ЮКом” (м. Київ)

¹ Фурса С. Я., Фурса Є. І. Науково-практичний коментар до Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини». — К.: Видавець Фурса С. Я., 2007. — 52 с.

² Клименко О. М. Як звернутися до Європейського Суду з прав людини / Центр правових досліджень. — К.: Видавець Фурса С. Я., 2006. — 64 с.

³ Липачова Л. М. Реалізація конституційного права людини та громадянина на звернення за захистом своїх прав і свобод до Європейського Суду з прав людини: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. — К., 2002. — 20 с.

⁴ Супрун Д. М. Організаційно-правові засади та юрисдикційні основи діяльності Європейського Суду з прав людини: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. — К., 2002. — 22 с.

⁵ Решение Европейского Суда по правам человека по делу Маркс против Бельгии от 13.06.1979 г. // Европейский Суд по правам человека. Избранные решения: В 2 т. — М.: НОРМА, 2000.

1979 р., Суд залишає за державою свободу у виборі засобів, які необхідно використати для виконання нею своїх зобов'язань згідно зі ст. 53 Конвенції з прав людини. Належне виконання рішення Суду відповідно до ст. 54 Конвенції з прав людини контролюється Комітетом міністрів Ради Європи. Як правило, кожне рішення Суду, в якому констатується порушення положень конвенції, зобов'язує державу забезпечити належне справедливе відшкодування заявнику його витрат. У більшості випадків мається на увазі відшкодування матеріальних або/та моральних збитків, а також відшкодування гонорару адвокату та інших супутніх витрат. Лише протягом 2000-2001 рр. Кабінету Міністрів України було комуніковано загалом 39 звернень, що перебували на розгляді у Європейському суді. З більшості з них урядом було вжито дії, спрямовані на врегулювання конфліктної ситуації та поновлення порушених прав у тих випадках, коли уряд з великою ймовірністю міг прогнозувати винесення негативного рішення проти України. Таким чином, попередньо врегульовано ряд справ, пов'язаних з невиконанням рішень національних судів щодо виплати заборгованості із заробітних плат, пенсій тощо⁶. У цих випадку обов'язок Комітету міністрів полягає в тому, щоб пересвідчитися, чи здійснене матеріальне відшкодування, присуджене заявнику в повному обсязі Європейським судом. За результатами вивчення кожного конкретного судового рішення і відповідно до стану його подальшого виконання країною Комітет міністрів приймає резолюцію, де містяться рекомендації, спрямовані на якнайповніше виконання державою рішення Суду. Комітет міністрів може вимагати від держави також вжиття заходів загального характеру, якщо необхідність цього впливає з рішення Європейського суду з прав людини. Саме вони мають першочергове значення, адже до заходів загального впливу Європейського Суду належать: пропозиція змінити національне законодавство чи адміністративну практику, яка призвела до порушення прав людини; публікація рішення Суду та ознайомлення з ним громадськості; розповсюдження листів, циркулярів міністерств та відомств з метою зміни адміністративної практики та ін.

Якщо з 1997 р. по 2004 р. Європейським судом було винесено 23 рішення щодо України, то лише за 2005 рік було постановлено 120 рішень у справах проти України, з яких у 119-ти було констатовано порушення Україною положень Конвенції. Тільки за I квартал 2006 р. Судом було направлено для висловлення позиції держави 97 нових справ. Всього на розгляді в Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини (який раніше називався Уповноваженим у справах дотримання Конвенції про захист прав і основних свобод людини) постійно перебуває близько 400 справ, як відзначає Директор Національного бюро у справах дотримання Конвенції про захист прав і основних свобод людини Міністерства Юстиції України⁷. У більшості з цих справ з високою ймовірністю буде визнано порушення. Як зазначає Ірина Шевчук, існуючі в Україні системні проблеми як у законодавстві, так і в правозастосовчій практиці, обумовлюватимуть тенденцію постійного збільшення кількості рішень, що виноситимуться Судом щодо України. У зв'язку з цим і з'явилася нагальна потреба врегулювання питань, пов'язаних з виконанням рішень Європейського суду з прав людини, в окремому законі. Мета Закону полягає насамперед у врегулюванні особливостей виконання рішень Європейського суду з прав людини в частині стягнення з держави сум, присуджених судом, законодавчого закріплення процедури вжиття заходів загального та індивідуального характеру. На виконання вищезазначеного Закону було прийнято Постанову Кабінету Міністрів України від 31 травня 2006 р. № 784 "Про заходи щодо реалізації Закону України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини"⁸, якою на Міністерство юстиції покладено функції органу, відповідального за забезпечення представництва України в Європейському суді з прав людини та виконання його рішень.

Отже, у 2006 році був прийнятий Закон України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини", який зафіксував на

⁶ Реалізація права на звернення громадян України до Європейського Суду з прав людини. Доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Стан дотримання та захисту прав і свобод людини в Україні [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.ombudsman.kiev.ua/publ/dopov_2/d_02_3_4.htm>. Перевірено 23.05.2008.

⁷ Шевчук І. Всього на розгляді в урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини постійно перебуває близько 400 справ // Юридичний журнал. — 2006. — № 8.

⁸ Про заходи щодо реалізації Закону України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини": Постанова Кабінету Міністрів України від 31.05.2006 р., № 784 // ОВУ. — 2006. — № 22. — Ст. 138.

законодавчому рівні систему інституційних та процедурних механізмів виконання рішень Європейського суду та запобігання новим порушенням Конвенції та створив базис для ефективного дотримання міжнародно-правових стандартів у сфері захисту прав людини та, як вже було зазначено, встановив міцну основу для правового визнання рішень Європейського Суду з прав людини в Україні та виконання таких рішень.

Вважаємо за доцільне коротко охарактеризувати складну історію прийняття цього важливого закону, зобов'язання щодо прийняття якого надала Верховна Рада України 17 липня 1997 р., коли Законом України “Про ратифікацію Конвенції про захист прав і основних свобод людини 1950 р., Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції”⁹ було ратифіковано зазначені міжнародно-правові документи. Перший варіант подібного закону був прийнятий Верховною Радою України 11 липня 2001 р. під назвою Проект Закону України “Про виконання рішень Європейського Суду з прав людини” за законодавчої ініціативи Народного депутата України С. Головатого. Президент України 4 серпня того ж року повернув цей Закон зі своїми пропозиціями Верховній Раді України для повторного розгляду. 29 листопада 2001 р. Верховна Рада України після повторного розгляду знову прийняла зазначений Закон, врахувавши у ньому повністю всі пропозиції Президента України. При цьому слід зазначити, що за прийняття Закону проголосував 341 народний депутат України, а це, підкреслимо, більше двох третин від конституційного складу Верховної Ради України. Однак Президент України не підписав Закон і 28 грудня 2001 р. повернув його зі своїми новими пропозиціями для повторного розгляду Верховною Радою України. Якщо перші його пропозиції стосувалися лише внесення до Закону окремих поправок, то тепер пропонується Закон, прийнятий 29 листопада 2001 р., відхилити.

Між тим, відповідно до частини четвертої ст. 94 Конституції України, якщо під час повторного розгляду закон буде знову прийнятий Верховною Радою України не менш як двома третинами від її конституційного складу, Президент України зобов'язаний його підписати та офіційно оприлюднити протягом десяти днів. Крім того, згідно з роз'ясненням, наданим Конституційним Судом України у п. 4 Рішення від 7 липня 1998 р.¹⁰ у справі за конституційним поданням Президента України щодо офіційного тлумачення частин другої і третьої ст. 84 та частин другої і четвертої ст. 94 Конституції України, у разі прийняття Верховною Радою України закону після повторного розгляду з урахуванням повністю пропозицій Президента України, без внесення інших змін, глава держави зобов'язаний підписати його та офіційно оприлюднити у десятиденний строк. Під час повторного розгляду 29 листопада 2001 р. Закону України “Про виконання рішень Європейського Суду з прав людини” Верховна Рада України врахувала всі пропозиції Президента України, при чому до Закону не було внесено будь-яких змін, не передбачених цими пропозиціями. Отже, для повторного накладення вето на зазначений Закон відсутні необхідні конституційні підстави. Таке недотримання Президентом України імперативних положень головного Закону України є, на наш погляд, абсолютно неприпустимим, особливо у питаннях прийняття таких важливих нормативно-правових актів, які певним чином формують правовий авторитет нашої держави на міжнародній арені, так само як і віддзеркалюють правову та політичну культуру української держави та її виконання взятих на себе міжнародно-правових зобов'язань. У зв'язку з настанням подібної ситуації, та керуючись частиною четвертою ст. 94 Конституції України, а також п. 4 Рішення Конституційного Суду України від 7 липня 1998 р. щодо повторного розгляду законів Верховною Радою України, Верховна Рада України своєю Постановою від 2002 р. постановила: “Закон України “Про виконання рішень Європейського Суду з прав людини”, прийнятий Верховною Радою України 29 листопада 2001 р., направити Президенту України для підписання його та офіційного оприлюднення протягом десяти днів”. Проте, як зазначалося народним депутатом України — членом Комітету з питань правової політики В. В. Онопенком та іншими, у проекті постанови Верховної Ради України Президент України і цього разу не виконав вимог ст. 94 Конституції України. 22 серпня 2002 р. Президент України надіслав до Верховної Ради України пропозиції відхилити Закон як такий,

⁹ Про ратифікацію Конвенції про захист прав і основних свобод людини 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції. Закон України від 17 липня 1997 року // ВВР. — 1997. — № 40. — Ст. 263.

¹⁰ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України щодо офіційного тлумачення частин другої і третьої статті 84 та частин другої і четвертої статті 94 Конституції України (справа щодо порядку голосування та повторного розгляду законів Верховною Радою України) від 7 липня 1998 року № 1-19/98 N 11-рп/98 // Офіційний вісник України. — 1998. — № 27. — Ст. 139.

стверджуючи, що підставою повернення є внесення Верховною Радою України змін до деяких статей Закону, а саме: до ст.ст. 4, 8, 9, 10, 13. Президент зазначав, що такі зміни не були передбачені його пропозиціями, тому, відповідно до рішення Конституційного Суду України від 7 липня 1998 р. це дає йому право повернути Закон для нового розгляду Верховною Радою України. У цьому зв'язку погоджуємося з проектом Постанови В. В. Онопенка та вважаємо, що такі твердження Президента України є юридично безпідставними, оскільки, наголосимо, всі названі Президентом України “зміни” були лише стилістичними уточненнями, які обумовлені вимогами законопроектної техніки і правилами української граматики. Наприклад, у ст.ст. 4 та 9 — не зазнала змін назва “Постійне представництво України при Раді Європи”; у ст. 8 — слово “розповсюджується” було замінено синонімом “поширюється”; у частині четвертій ст. 10 згідно з правилами граматики після лапок було поставлено кому; текст ст. 13 викладений в тій самій редакції, яку було запропоновано Президентом України. Таким чином, вони не можуть вважатися додатковими змінами, про які йдеться у вищезгаданому рішенні Конституційного Суду України.

З огляду на наведене, 16 січня 2003 р. Верховна Рада України прийняла ще одну Постанову “Про пропозиції Президента України до Закону України “Про виконання рішень Європейського Суду з прав людини”, якою втретє звернулася до Президента України з пропозицією виконати положення Конституції України — підписати та оприлюднити прийнятій Верховною Радою України Закон України “Про виконання рішень Європейського Суду з прав людини”. Натомість, 5 лютого 2003 р. Президент України повідомив Верховну Раду України, що вважає застосування права вето стосовно даного Закону обґрунтованим, і зазначив, що Закон України “Про виконання рішень Європейського Суду з прав людини” підлягає зняттю з розгляду парламентом. Вищезазначений Проект Постанови говорить, що Верховна Рада України наголошує на тому, що Закон України “Про виконання рішень Європейського Суду з прав людини” є нагальною необхідністю для забезпечення виконання рішень Європейського Суду з прав людини на національному рівні, так і положень Конвенції про захист прав людини і основних свобод 1950 р. Крім того, слід обов'язково взяти до уваги ще й те, що 11 липня 2001 р. до Закону України “Про виконавче провадження” були внесені ухваленим Верховною Радою України, підписаним та оприлюдненим Президентом України Законом України¹¹, відповідно до яких виконання рішень Європейського Суду з прав людини провадиться з урахуванням особливостей, передбачених Законом України “Про виконання рішень Європейського Суду з прав людини”. Таким чином, не підписання та не оприлюднення Президентом України Закону України “Про виконання рішень Європейського Суду з прав людини” утворювало прогалину в українському законодавстві, що ускладнює своєчасну процедуру виконання рішень Європейського Суду з прав людини, який вже на той час ухвалив кілька рішень щодо України. На жаль, подібна важка процедура явного затягування прийняття важливого нормативно-правового акту існувала протягом кількох років та завершитися лише у 2006 році, коли 23 лютого 2006 р. було прийнято Закон України “Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини”¹², який зафіксував на законодавчому рівні систему інституційних та процедурних механізмів виконання рішень Суду та запобігання новим порушенням Конвенції.

Закон України “Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини” увібрив у себе всі сучасні напрацювання Ради Європи, спрямовані на всебічне вирішення питань виконання державами-членами рішень Європейського суду з прав людини, включаючи вимоги всіх п'ятьох відповідних рекомендацій Комітету Міністрів, прийнятих у 2000-2004 роках, законодавчо закріпивши обов'язковість вжиття заходів індивідуального та загального характеру (з відповідним визначенням зазначених заходів). Законом також запроваджено механізм взаємодії органів державної влади у процесі виконання рішень Суду та розписано дії органів та посадових осіб, відповідальних за вжиття заходів індивідуального та загального характеру.

На сьогодні виконання рішень Суду в частині виплати коштів, присуджених рішеннями Суду, не викликає особливих проблем. У більшості випадків, кошти

¹¹ Про виконавче провадження: Закон України від 11.07.2001 р. // ВВР. — 2001. — № 44. — Ст. 226.

¹² Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 р. // ВВР. — 2006. — № 30. — Ст. 260.

сплачуються вчасно. У разі невчасної сплати нараховується та сплачується пеня. За інформацією Міністерства фінансів України протягом 2005 р. з державного бюджету фактично було сплачено за рішеннями Європейського суду з прав людини 3 млн. 200 тис. 400 грн. На забезпечення виконання рішень Європейського суду у 2006 році загальнодержавні видатки передбачені у розмірі 20 млн. грн. Більшість коштів з цієї суми сплачується заявникам як справедлива сатисфакція у випадках констатації Судом порушення Україною її зобов'язань за Конвенцією та протоколами до неї¹³.

На сьогоднішні рішення міжнародної судової установи є підставою для порушення касаційного провадження у справі за винятковими обставинами, це передбачено Цивільним процесуальним та Господарським процесуальним кодексами, Кримінально-процесуальним кодексом, а також кодексом адміністративного судочинства. Більше того, п. 3 ст. 10 Закону України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини" прямо передбачаються можливість таких заходів: повторного розгляду справи судом, включаючи відновлення провадження справи; повторного розгляду справи адміністративним органом, тобто без потреби опосередковувати його рішенням суду.

Секретаріат Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини письмово роз'яснює заявникам їх право звернутися відповідного суду за переглядом рішення національного суду на підставі рішення Європейського суду з прав людини. Переклади всіх остаточних рішень Суду щодо України публікуються в "Офіційному віснику України", а також розміщуються на офіційному сайті Міністерства юстиції. Крім того, після набуття чинності Законом України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини" стислий виклад рішення Суду опубліковуються в газеті "Урядовий кур'єр" — офіційному виданні Уряду України. Цей же стислий виклад протягом трьох днів розсилається усім державним органам та зацікавленим особам, при цьому до нього додається копія оригінального тексту. Крім того, практика Суду як щодо України, так і щодо інших держав систематично публікується у спеціалізованому журналі "Практика Європейського суду з прав людини. Рішення. Коментарі", що видається неурядовою організацією Українська Правнича Фундація. Окремі рішення та тематичні збірки також перекладаються на українську мову та друкуються іншими неурядовими організаціями.

На сьогодні рішення Європейського Суду з прав людини складають важливі прецеденти і для національних судів. Рішення у справі "Кайсин та інші проти України" стало першим рішенням по суті, яке було прийнято Європейським судом з прав людини щодо порушень прав громадян України¹⁴. Симптоматично, що воно стосується однієї з найболючіших проблем для України — невиконання судових рішень. На думку Уповноваженого з прав людини, вже сам факт того, що Європейський суд розглядає невиконання судового рішення як порушення ст.6 Конвенції з прав людини, має стати попередженням для України. Якщо найближчим часом у цій сфері не відбудуться якісні зміни на краще, Україну очікує лавина позовів до Європейського Суду, що зумовить значні матеріальні витрати для держави. Адже, крім заборгованих коштів, держава буде змушена компенсувати судові витрати і, ймовірно, моральну шкоду¹⁵. Уповноважений з прав людини відзначає необхідність більш широкої просвітницької роботи, спрямованої на підвищення рівня правової культури громадян України щодо використання механізмів захисту прав і свобод людини, передбачених конвенцією. Провідна роль у цьому має належати Міністерству юстиції України. Важливим залишається і питання підвищення рівня правової свідомості українських правників, зокрема суддів та адвокатів. На думку Уповноваженого, у зв'язку з цим необхідно вжити на державному рівні додаткових заходів щодо перекладу рішень Європейського суду з прав людини державною мовою та їх широкого оприлюднення. Уповноважений з прав людини вважає, що судді при винесенні рішень мають застосовувати положення Конвенції з прав людини, а також прецедентне право

¹³ Європейський Суд з прав людини. Аналітичний ресурс місцевого та регіонального розвитку [Електронний ресурс] — Режим доступу: <<http://www.municipal.gov.ua/1336>>. Перевірено 23.05.2008.

¹⁴ Фудей Т. І. Поняття "майно" в практиці Європейського Суду з прав людини // Вісник Верховного Суду України. — 2003. — № 3. — С. 43-48.

¹⁵ Реалізація права на звернення громадян України до Європейського Суду з прав людини. Доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Стан дотримання та захисту прав і свобод людини в Україні [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.ombudsman.kiev.ua/publ/dopov_2/d_02_3_4.htm>.

Європейського суду. З цією метою доцільно узагальнити практику та прийняти спеціальну постанову пленуму Верховного Суду України.

На підставі наведеного, з великою достовірністю можна зробити такі висновки: важливим етапом становлення України як демократичної та правової держави, що гарантує права людини, стало прийняття у 2006 році Закону України “Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини”, який зафіксував на законодавчому рівні систему інституційних та процедурних механізмів виконання рішень Європейського суду та запобігання новим порушенням. Його прийнятті передував важкий та довгий процес, який більше мав характер політичних, аніж правових баталій, що, перш за все, вказує на недопустимість у майбутньому подібного негативного впливу політичних суперечок на вирішення важливих правових питань та виконання міжнародно-правових зобов’язань нашої держави.

Підсумовуючи, слід зазначити наступне. Наведені у роботі позитивні зрушення, результати аналізу дій Міністерства Юстиції України, Національного бюро у справах дотримання Конвенції про захист прав і основних свобод людини, Уповноваженого з прав людини, Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини та інших державних установ свідчать про те, що для належного виконання рішень Європейського суду з прав людини в Україні вживаються відповідні заходи. Однак, вирішення системних проблем у цій сфері потребує законодавчого регулювання, що, в свою чергу, є довготривалим процесом. Задля його прискорення в Україні потрібно передусім організувати повноцінне інформування громадськості щодо необхідності забезпечення належного рівня виконання рішень Європейського суду з прав людини, сформулювати певні гарантії щодо ефективного та своєчасного виконання судових рішень в Україні, провести необхідні заходи щодо підвищення рівня правової культури юристів та населення, провести необхідну судову реформу для налагодження нормальної та ефективної роботи судів, налагодити активну і тісну співпрацю у цій сфері між представниками як усіх гілок влади, так і суспільства в цілому.

На сьогодні проблеми правового регулювання виконання рішень Європейського суду з прав людини не є єдиними, які потребують досліджень. Окремого аналізу потребує вивчення проблем правозастосування Конвенції про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах від 22 січня 1993 р. і відповідності нормам Конвенції стану вітчизняного законодавства.

